

Marie Selander

*- en nybörjare på dragspel
men nestor inom sång och musik*

Text: Gun Sundberg. Foto: Tuomo Haapala, Arkiv

En ny medlem dök upp hösten 2018 i nybörjargruppen Nybälgarna, som då hållit på ett år. Glad och pigg med ett dragspel i famnen bänkade hon sig med de andra entusiasterna och alla trevade sig fram genom lätta melodier i C-dur.

Men när gruppleadaren skulle förklara något teoretiskt visade hon sig redan kunna allt. Det kanske inte var så konstigt om man visste vem den nya medlemmen i Smedbälgarna i Eskilstuna var: Marie Selander.

► Ett skivkonvolut av Afton på Högloftet med bland andra Majken Carlsson och Berit Lorentzon, utgiven av Banger Musik.

Marie är för många känd antingen som hon i "tjejbandet" Nursery Rhymes, som folkmusiksångerska eller som kvinnan bakom många musikproduktioner som senast "Kvinnorna och staden" i Katrineholm sommaren 2018. Men som dragspelare är hon okänd, så lät oss ta det hela från början.

Marie är född 1947 och uppvuxen i en arbetarfamilj i Stockholm, där intresset för musik var stort. Mamman sjöng skillingtryck, två morbröder spelade instrument, morfar spelade tvåradigt dragspel och pappan var Norrlandsmästare i att dansa charleston och foxtrot.

Så Marie har uppmuntrats och stöttats i sin musikaliska karriär genom åren. En riktig kick fick musikintresset efter att Marie stått på Arlanda och tagit emot The Beatles och dessutom liftat tillbaka till Stockholm med dem.

Den egna popgruppen The Nursery Rhymes bildades strax efter och gav ut tre singelskivor

och turnerade i flera europeiska länder. Den gruppen blev för Marie utgångspunkten för ett liv ägnat åt musik. Hon spelade irländsk folkmusik sedan 1960-talet i Diddlers och i Låt & Trall, deltog i Freedom Singers, medverkade i Skäggmanslaget på skivån Pjål, gnäll och ämmel, samarbetade med Finn Zetterholm i Lillfar och lillmor och i gruppen Vargavinter med världsmusik.

– Det finns så mycket musik att upptäcka i alla världsdelar, berättar Marie som exempelvis studerat arabisk musik men också lärt sig båda att jodla och att kula.

Utbildad sångpedagog

På 1980-talet utbildades Marie på musikerlinjen vid Musikhögskolan i Stockholm både som sångerska och till sångpedagog. Hon har haft en mängd olika jobb; som producent på Sveriges Radios folkmusikredaktion, gästprofessor vid Si-belius-Akademien i Helsingfors, kursansvarig och lärare på Åsa folkhögskola i Sörmland i sång,

har ordnat och haft hand om kurser, givit föreläsningar och lett ett otal projekt. Ett exempel på det sistnämnda är musikteaterföreställningen "O Fåglastad – ett andens badställe" 1997-99, en hyllning till kvinnorna vid Fogelstad kvinnliga medborgarskolan. Där guidar hon numera besökare eftersom hon och musikermaken Tuomo Haapala, basist och kompositör, har ett hus i Julita där de bott året runt i tjugo år och nu bor största delen av året. För några år sedan övergav de sin lägenhet i Stockholm för en lägenhet i centrala Eskilstuna.

Och då är vi framme igen vid att Marie dök upp hos Smedbälgarna med ett dragspel i famnen. Vad hände?

– Jag har alltid velat spela dragspel, säger hon, och som barn åkte familjen på bygdesemester i STF:s regi och då var det alltid bryggdanser och alltid dragspel där. Jag älskade det och gör det fortfarande. Det finns så många bra dragspelare och det finns så många bra låtar!

Men åren gick och hon var fullt upptagen av allt annat som hör sång och musik till.

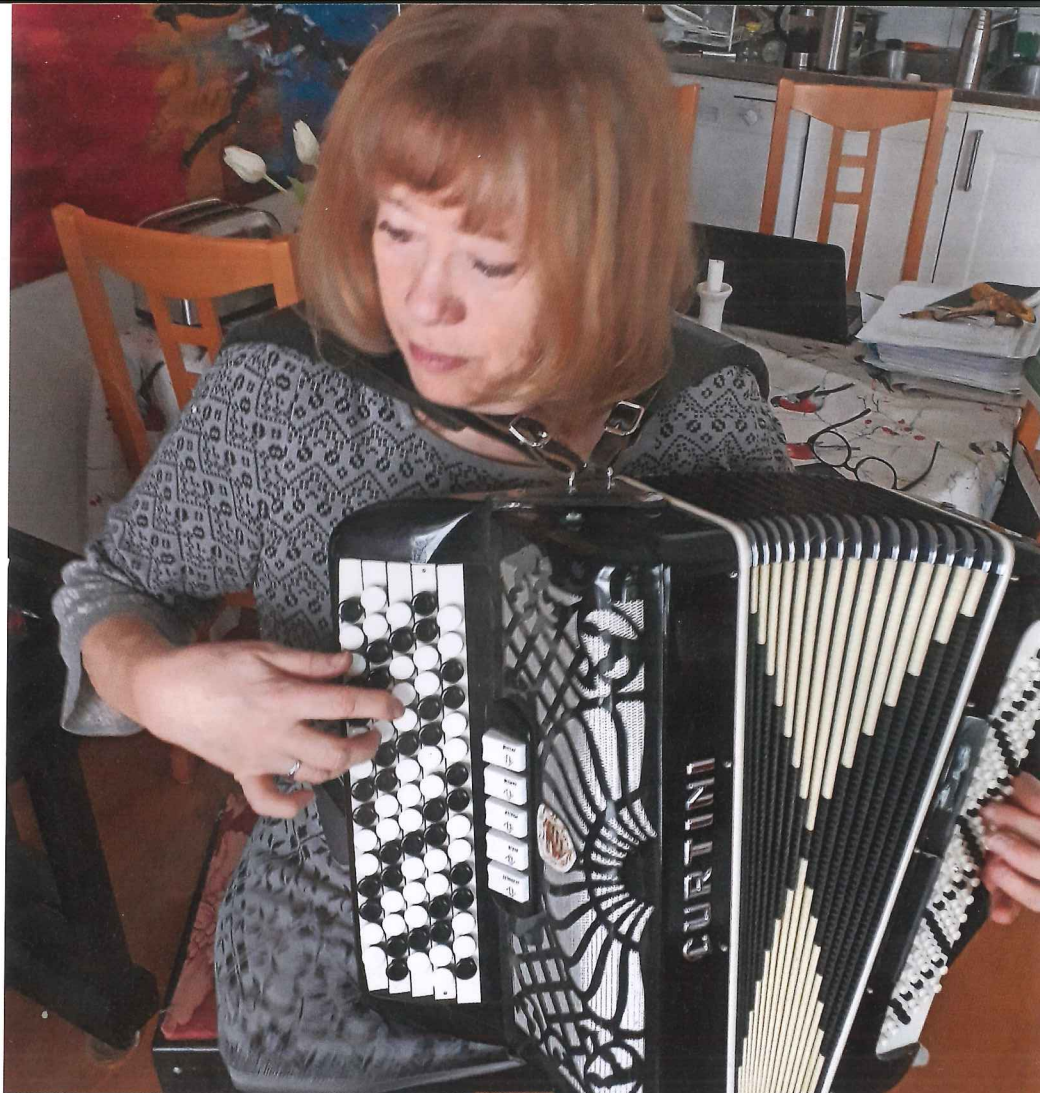
– Sen när jag fyllde 60 år tänkte jag att nu är det dags! Jag och maken åkte förbi Ludvigs musik i Kvicksund, stannade och klev in. Det var hylla upp och hylla ner med dragspel. Jag blev alldeles villrädig. En man där spelade på olika spel för mig och till slut bestämde jag mig för ett. Sen köpte jag Lars Holms Spela dragspel och började på sidan 1 och tog mig sakta framåt. Teorin kunde jag ju.

Hon är i grunden en gehörs-spelare så noter är egentligen bara ett stöd.

– Jag lärde mig så pass att jag på dragspel och Tuomo på kontrabas kunde spela på några midsommarfester i Julita och på några av våra turnéer. Men se'n kom åter nya projekt och andra engagemang emellan, så det blev inte så mycket mer av det hela.

Gick med i Nybälgarna

När paret hade flyttat till

Dragspelsdrottningarna Majvor Finhborg och Anna Wingman kom från Eskilstuna.

Eskilstuna, var Marie på Folk och Kulturs stora evenemang i sportarenan och där träffade hon ordföranden för Smedbäl-garna.

– Då fick jag en puff i rätt riktning och kunde på hösten gå med i nybörjargruppen Nybäl-garna, som då funnits i ett år. Så härliga kämpar som kunde skratta så gott och så entusiastiska ledare!

– Jag var med där ett år och lärde mycket som att mitt dragspel var för dåligt. Så hos klubbkamraten Bertil Nygren i Torshälla köpte jag ett Curtini, vilket jag spelar på nu. Det är behändigt och med bra ljud. Mitt nästa steg blev att på spelledarens rekommendation börja ta dragspelslektioner av Lars-Åke Gustavsson. Han bor i Enköping men har dragspels-elever i Eskilstuna och är alltså i stä'n emellanåt. Det blev en fullträff för mig, för Lars-Åke är en helt fantastisk pedagog som förstår vad just jag behö-ver. Men så kom pandemin och allt ställdes på paus. Jag väntar på vaccin så att jag kan

fortsätta med mina lektioner för Lars-Åke. Under tiden sitter jag och tar ut låtar för mig själv och gärna musik från Norrbotten och finska låtar. När jag spelar dragspel är det inte för att prestera utan jag gör det för att det är lustfyllt och roligt.

Gillar finska låtar *Vilken sorts dragspelsmusik gillar du och varför?*

– Jag beundrar verkligen Andrew Walter. Tänk vilken bra musiker, kompositör och pedagog han var! Han utvecklade verkligen dragspelspe-dagogiken. "Pepparn" var ju fantastisk. Honom hörde jag på många spelmansstämmor på 70-talet. Och så Majken Carlsson och Berit Lorentzon! Så är jag förtjust i Tauno Krossi, från Finland som spelar på tvåradigt dragspel. Han är s å bra!

– Jag är överhuvudtaget mycket förtjust i finska låtar och spelar gärna till exempel Metsäkukkia (Skogsblommor), Uralin Pihlaja (Rönnen från Ural) och Astridin valssi (Astrids vals). Åh, så fina låtar!

Min man är ju Tornedalsfin-ne och vi har varit mycket i Finland och på många festi-valer. Där är det alltid många dragspel. Jag gillar melodiken och harmoniken i den finska dragspelsmusiken.

När Marie började spela musik, insåg hon att det saknades kvinnliga förebilder. De fanns förstås men musikbranschen brydde sig inte om dem. Därför har Marie ägnat sig åt att lyfta fram dem och det resulterade i boken "Inte riktigt lika viktigt? Om kvinnliga musiker och glömd musik" som utkom på kvinnodagen 2012.

I boken intervjuar hon flera kvinnliga dragspelare som Siw Karlén, May Marthall och Yvonne Modin. Det var väldigt många kvinnor som var dragspelare och ensembleledare under trettio-talet och fram till sextio-talet men väldigt litet dokumentation finns. Flera verkade i Eskilstuna som Majken Carlsson, Anna Wingman och Majvor Finhdal. Anna Wingman levde ända till 2007 men ingen intervju eller inspelning

finns bevarad. Om de manliga finns mycket skrivet men kvinnorna är bortsorterade. Marie har forskat i olika arkiv, läst tidskrifter och varit i kontakt med olika forskare för att hitta dessa musiker. Anledningen till att så många kvinnor spelade dragspel kan ha varit att många kom från arbetarklassen och inte hade råd med piano. Så var det exempelvis för May Marthall och Siw Karlén.

Dessutom sysslar Marie nu med ett stort projekt om Eskilstunas kvinnliga musiker, som precis som sina medsyst-rar överallt har förtigits och försvunnit ut i kulisserna i musikskribenternas sammanfattningar. I de böcker som skrivits, utställningar som visats och musikvandringar som görs så nämns helt enkelt inte kvinnorna.

Avslutningsvis kan nämnas att ett långt, gediget, nyskapande och entusiastiskt arbete med musik har renderat Marie Selander Kungliga Musikaliska Akademiens medalj för tonkonstens främjande år 2020. ■